

Έτος Γ'.

ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ 1875.

Φυλ. Η'.

Η ΑΣΙΑ ΕΝ ΕΤΕΙ 1875.

Ἐπὶ τῶν ἀλλεπαλλήλων καὶ φοβερῶν πολέμων, οἵτινες ἀπὸ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως μέχρι τῆς πτώσεως τῆς αὐτοκρατορίας ἠρήμωσαν τὴν Εὐρώπην, οὐδεὶς περὶ τῆς Ἀσίας ἐγένετο λόγος. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1815 μέχρι τῶν ἡμερῶν μας μικρὰν ἔδωσαν προσοχὴν εἰς τὴν ἡπειρον ταύτην ἕνεκα τῆς μεταξὺ τῶν συντηρητικῶν καὶ τῶν νεωτεριστῶν ἐπικρατούσης πάλης, ἥτις προσείλκυσε σύμπασαν τὴν προσοχὴν τῶν Εὐρωπαίων. Ἀπὸ τινων ὅμως ἐτῶν ἡ καταπληκτικὴ ἀνάπτυξις τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ναυτιλίας τῆς Εὐρώπης, ὁ ἐν Σινικῇ ἀγγλογαλλικὸς πόλεμος, ἡ ὑπὸ τῆς Γαλλίας κατάκτησις τῆς κάτω Κοχινχίνης, αἱ ἐν Τουρκεστάν νίκαι τῶν Ρώσων, ἡ ἐλευθεροπλοῖα τῶν λιμένων τῆς Ἰαπωνίας, οἱ ἀπαύστως πολλαπλασιαζόμενοι περιηγη-

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Ζ')

ταί, ταῦτα πάντα συνέτειναν νὰ στρέψωσι τὴν προσοχὴν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ κόσμου πρὸς τὴν Ἀσίαν. Ἡ ἡπειρος αὕτη οὐ μόνον εἶναι πολλῶ ἐυρυτέρα καὶ πολυανθρωποτέρα τῆς μικρᾶς Εὐρώπης, ἀλλ' ἡ Ἀφρική, ἡ Ἀμερικὴ καὶ ἡ Ὠκεανία φαίνονται ἔρημοι παραβαλλόμεναι πρὸς τὸ γόνιμον ἔδαφος τὸ διατρέφον τὸ ἥμισυ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας, καθ' ὅς ἡ μελέτη τῶν θρησκειῶν καὶ τοῦ πολιτισμοῦ κατέστη ἀληθὴς ἐπιστήμη, ἡ σπουδὴ τῆς Ἀσιατικῆς ἡπείρου ἐνδιαφέρει ἡμᾶς πολλῶ πλέον ἢ τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ κόσμου, διότι ἐν αὐτῇ βλέπομεν ἀκμαζούσας τὰς μεγάλας θρησκείας, αἵτινες ἐγεννήθησαν ἐπὶ τοῦ ἔδαφους αὐτῆς, καὶ τοὺς ἀνωτάτους τοῦ πολιτισμοῦ βαθμοὺς συνυπάρχοντας παρὰ τὸν νομαδικὸν καὶ τὸν πατριαρχικὸν βίον.

1.

Ἐκ πάντων τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἀναφάνετων μεγάλων θρησκευμάτων, ὁ βραχμανισμὸς, οὗτινος αἱ τύχαι φαίνονται ταυτι-

ζόμεναι πρὸς τὰς τῆς Ἰνδικῆς, προσελκύει ἰδίως τὴν προσοχὴν ἡμῶν, διότι ἀνήκει εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τῶν προϊστορικῶν χρόνων, καθ' οὗ αἱ θρησκείαι ἐγεννήθησαν ἐκ τῆς ἐμφύτου ὁρμῆς τῶν λαῶν μᾶλλον ἢ ἐκ τῆς πρωτοβουλίας ἐνὸς μόνοῦ ἀνδρός· δι' ὃ καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ παράγεται οὐχὶ ἐκ τοῦ ὀνόματος ἀνθρώπου, ἀλλὰ θεοῦ. Καί τοι δὲ φαινόμενος στάσιμος, οὐχ ἦττον δὲν ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ τὸν ἀναπόδραστον τῶν μεταρρυθμίσεων νόμον. Κατ' ἀρχὴν ὁμοίαζε πολὺ πρὸς τὸν πολυθεϊσμόν τῶν πελασγικῶν ἐθνῶν (τῶν Ἑλλήνων, τῶν Ἀλβανῶν καὶ τῶν Λατίνων.) Ἡ δὲ ὁμοιότης αὕτη, ἣν πρῶτος ἀπέδειξεν ὁ καθηγητῆς *A. DeGubernatis* (1), οὐδὲν ἔχει τὸ παράδοξον, διότι οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν Ἀριανοὶ ἐγκαταλιπόντες τὴν κοιλάδα τοῦ Ὠξοῦ, κατόικισαν, οἱ μὲν τὰς ὠραιότερας χώρας τῆς Ἀσίας, οἱ δὲ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Εὐρώπης· ἐξ οὗ ἐγεννήθη καὶ τὸ ὄνομα Ἰνδοευρωπαϊκῆ φυλῆς, διδόμενον εἰς τὴν εὐγενῆ φυλὴν τῶν Ἀριανῶν. Οὐδέποτε μὲν οἱ Ἀριανοὶ τῆς Ἰνδικῆς, οἵτινες μετὰ τὴν κατάκτησιν ἀνεμίχθησαν μετὰ τῶν καλουμένων δραβιδιανῶν λαῶν, ἐφθασαν εἰς τὸν θαυμάσιον ἐκείνον βαθμὸν τῆς τελειότητος, ὃν εὕρισκομεν εἰς τὰς τέχνας καὶ τὴν φιλολογίαν τῶν Ἑλλήνων· οὐδέποτε ἐγεύθησαν τῆς ἐλευθερίας, ἠσθάνθησαν τὸν διάπυρον ἐκείνον πατριωτισμόν, ὃν ἔτρεφον οἱ ἥρωες τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῶν Θερμοπυλῶν· ἀνεδείχθησαν ὅμως ἄξιοι ἀπόγονοι τῆς φυλῆς των κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς φιλολογίας των, τὴν βαθεῖαν φιλοσοφίαν των, καὶ τὸν μεγαλοπρεπῆ τύπον τῶν μνημείων των.

Ὁ βραχμανισμὸς οὐδέποτε ἐσκέφθη, ὡς ὁ βουδισμὸς, ὁ χριστιανισμὸς καὶ ὁ μωαμεθανισμὸς, νὰ κυριεύσῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἠθέλησε νὰ κατακτήσῃ τὴν Ἰνδικήν, καὶ τοσοῦτον ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ του, ὥστε

ἠδυνήθη μέχρι σήμερον νὰ ἀντιταχθῇ ἐναντίον δύο θρησκειῶν, ὧν ὁ προσηλυτισμὸς εἶναι ἀκατάσχετος, τῆς χριστιανικῆς καὶ μωαμεθανικῆς, καὶ ἐνίκησεν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ τὸν βουδισμόν, ὅστις ἀλλαχοῦ ἐξηπλώθη μετ' ἀκαταβλήτου δυνάμεως. Τοσοῦτον δὲ ἰσχυρῶς ἐπάλαισε κατὰ τοῦ χριστιανισμοῦ, «δι' ὃν εἶναι προωρισμένη ἡ κατάκτησις τοῦ κόσμου,» (1) ὥστε οἱ ὑπὸ τὸν *Dupleix* Γάλλοι ἀπέτυχον νὰ εἰσαγάγῃσι τὸν καθολικισμόν, ὥσπερ οἱ ὑπὸ τὸν λόρδον *Clive* Ἀγγλοὶ τὸν προτεσταντισμόν. Τὸ παρεξηγηθὲν σύστημα τῶν φυλετικῶν τάξεων (*Castes*), οὗτινος σκοπὸς εἶναι νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἄμικτον ἀριανὴν φυλὴν νὰ ἀπορροφηθῇ ὑπὸ τῶν βαρβάρων λαῶν, τοσοῦτον ὑπεστηρίχθη ὑπὸ τῶν κατωτέρων τάξεων, ὥστε ἡ ὑπὸ τοῦ βουδισμοῦ καὶ τοῦ χριστιανισμοῦ κατάργησις τῶν θείων τάξεων οὐδόλως ἐκλόνισε τὴν πίστιν αὐτῶν ἀπὸ τῆς βραχμανικῆς θεοκρατίας. Μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ἀκόμη χιλιάδες ἀνθρώπων ἐθυσιάζοντο κατ' ἔτος ὑπεύκοντες εἰς τοὺς φοβεροὺς αὐτῶν νόμους. Εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς δὲ χρεωστεῖται ἡ εὐγνωμοσύνη, ὃν σήμερον αἱ χῆραι διαφεύγῃσι τὴν πυρὰν, ὥσπερ ἐν Εὐρώπῃ «οἱ αἵρετικοὶ καὶ οἱ σχισματικοὶ διαφεύγουσι τὰς φλόγας τῆς αἰμοχαροῦς μανίας τῶν Ἱεροεξεταστῶν. (2)»

Οἱ νῦν βραχμᾶνες οὐδόλως ἠθέλον τύχει παρὰ τῆς Ἱερᾶς ἐξετάσεως μεγαλειτέρας ἐπιεικείας, ἥς ἔτυχεν ὁ *Giordano Bruno*. Τῶντι ὁ πανθεϊσμὸς, ὁ καταδικάσας τὸν Νεαπλατανὸν φιλόσοφον εἰς τὴν πυρὰν, μικρὸν διαφέρει τῆς φιλοσοφίας *védania*, θρησκευτικοῦ δόγματος, ὅπερ ὁ βραχμανισμὸς θεωρεῖ ὡς «ὀρθόδοξον,» καὶ ὅπερ τοσοῦτον ἤρεσκεν εἰς τοὺς συγγραφεῖς τοὺς θιασώτας τοῦ βραχμανισμοῦ, ὥστε ὁ *Valsnirké* ἐκήρυξεν αὐτὸ ἐν τῇ *Bhagavat-Gita*. Ἐν τῶν τέκνων τῆς Ἀσίας, ὁ Ἰουδαῖος Βα-

(1) *Lecture sopra la mitologia vedica. Florence 1874.*

(1) *Jouffroy, Mélanges philosophiques.*

(3) *Florente, Histoire de l'Inquisition Espagnole.*

ροῦχ Σπινόζας διὰ τῶν γερμανικῶν ἰδίως σχολῶν κατέστησε γνωστὴν τὴν θεωρίαν ταύτην. Ἀποθανὼν ἐν τῇ ἀσημότητι, καταβλήθεις, καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα, ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἀναθεμάτων καὶ τῶν ἐπικρίσεων τῶν φιλοσόφων πάσης σχολῆς, καταπολεμούμενος ὑπὸ τοῦ Φανελῶντος, ἀνασκευασθεὶς ὑπὸ τοῦ Bayle (1), ὁ Ὁλλανδὸς Ἰουδαῖος ἐπέτυχε κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα μαθητὴν ἀφωσιωμένον, τὸν Lessing, ἓνα τῶν διασημετέρων ἀρχηγῶν τῆς γερμανικῆς σχολῆς. Ὁ μέγας τῆς Γερμανίας ποιητὴς Γαίτης, καίτοι προφυλακτικώτερος τοῦ περὶ Ἀνατροφῆς τοῦ ἀνθρώπου γένους συγγραφέως, οὐδόλως ἀπέκρυπτε τὴν πρὸς τὰς ιδέας τοῦ Σπινόζα συμπάθειάν του. Ἐπὶ δὲ τῶν ἡμερῶν μας ἡ σχολὴ τοῦ Schelling διέδωκε μεταξὺ τῶν Γερμανῶν τὴν ιδέαν τοῦ πανθεϊσμοῦ. (2) Γνωστὸν ἐπίσης μετὰ πόσου ζήλου ὁ ποιητὴς Henri Heine συνήγόρησεν ὑπὲρ αὐτοῦ ἐν τῇ Ἐπιθεωρήσει τῶν Δύο Κόσμων, ὥστε καὶ ὁ γαλλικὸς κληρὸς ἐφοβήθη ἐπ' ὀλίγον διὰ τὴν φήμην, ἣν ὁ πανθεϊσμὸς ἐκτήσατο. (3)

2

Ἐξορισθεῖσα ἐν τῇ Ἰνδικῇ, ἡ ὑπὸ τοῦ Cakya-nourī κηρυττεμένη θρησκεία πολλοὺς πρὸ Χριστοῦ αἰῶνας, διεδόθη μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς κιτρίνης φυλῆς. Διὰ τῶν ἐνεργειῶν τῶν ἀκαμάτων ἐκείνων ἱεραποστόλων, ὧν τὸν μέγαν πρὸς τὸν προσηλυτισμὸν ζήλον ἀναφέρει τὸ Toi Koué-Ki (4), ἡ θρησκεία αὕτη πρεσβεύεται σήμερον ὑπὸ 400,000,000 ψυχῶν, ἀριθμεῖ δηλαδὴ πλείονα, ὁπαδοὺς παντὸς ἄλλου θρησκευματος.

(1) *Dictionnaire Critique, Article Spinoza.*

(2) Καὶ ἐν Γαλλίᾳ ἀνέφερον τὴν προσφώρησιν τοῦ Victor Cousin: «Πρὸς τοὺς φίλους καὶ διδασκάλους μου—τοὺς ἀρχηγέτας τῆς συγχρόνου φιλοσοφίας—Ἐγὼ καὶ Σχέλλινγκ.

(3) *Ora. L' évêque Maret, Du Panthéisme dans les Sociétés Modernes.*

(4) Μετάφρασις Remusat et Landresse.

Οἱ τρομεροὶ Μογγόλοι, οἱ ἄλλοτε τοσοῦτον ἐπίφοβοι εἰς τὸν κόσμον, σήμερον ἐγένοντο πρᾶοι αὐτοῦ ὁπαδοί, ἐν δὲ τῇ ἀπεράντῳ Σινικῇ αὐτοκρατορίᾳ ὁ λαὸς προτιμᾷ τοῦ Βούδα τὸ δόγμα τῶν διδασκαλιῶν τοῦ Κομφουκίου καὶ τῆς ἐθνικῆς αὐτοῦ φιλοσοφίας. Οἱ κάτοικοι τῶν βασιλείων τῆς Ἰνδοσινικῆς καὶ Ἰαπωνικῆς αὐτοκρατορίας εἶναι βουδισταί (1). Ἀλλ' ὁ βουδισμὸς φαίνεται ἐπιδεκτικώτερος εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν ἐπιρροὴν ἢ ὁ βραχμανισμὸς. Οἱ καθολικοὶ ἱεραπόστολοι ἐπίστευσάν ποτε, ὅτι ἡ Κίνα καὶ ἡ Ἰαπωνία θέλουσιν ὑποκύψει ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ Πάπα τῆς Ρώμης (2). Οὐδεὶς καλῶς γινώσκων τὴν Ρωμαϊκὴν Προπαγάνδαν δύναται νὰ ὑποθέσῃ, ὅτι δὲν προσεπάθησε μετὰ τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν νὰ ἐπαναλάβῃ τοὺς σκοποὺς τῆς. Ἐν Κίνᾳ ἡ καλουμένη «*Sainte Enfance*» ἀγοράζει τὰ ἐγκαταλελειμμένα παῖδια καὶ τὰ κάμνει καθολικοὺς. Ἡ σημερινὴ ἐλευθέρα συγκοινωνία μετὰ τῆς Ἰαπωνίας θέλει βεβηλώως βοηθήσῃ τοὺς ἱεραποστόλους ν' ἀνακτήσωσι τοὺς βωμοὺς, οὓς εἶχέ ποτε ἀνεγείρει ὁ Ἰουδαῖος Ἰσπανὸς Φραγκίσκος Ξαβιέ. Αἱ ἐν Κοχινγίνῃ κατακτήσεις τοῦ Ναπολέοντος Γ', ἃς ἐπεχείρησεν, ἵνα ἱκανοποιήσῃ τὰς κατὰ τῶν Γάλλων ἱεραποστόλων ὕψεις (οἱ ἡμίσεις τῶν εἰς Ἀσίαν ὑπὸ τῆς Ρώμης ἀποστελλομένων ἱεραποστόλων εἰσὶ συμπατριῶται τοῦ Βολταίρου), ἠνέωξαν εὐρὺ στάδιον εἰς τὸν παπικὸν προσηλυτισμὸν, ὅστις προσεπάθησε ν' ἀναπληρώσῃ πέραν τῆς Εὐρώπης τὰς ἀλλεπαλλήλους ἀπωλείας, ἃς ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ὑπέστη ἐν αὐτῇ.

Ἐνῶ ὁ βουδισμὸς καταπολεμεῖται ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ κοιτίδι ὑπὸ τῶν ἐπιδεξίων καὶ ἀκαμάτων τούτων ἀντιπάλων, ἡ φιλοσοφία του (τοσοῦτον ἰσχυρὰ εἶναι ἐν τῷ κόσμῳ ἡ ἐπιρροὴ τῶν Ἀσιατικῶν δογμάτων) ἀπροσ-

(1) Ἐν Ἰαπωνίᾳ, ὡς καὶ ἐν Κίνᾳ, τὸ ἐθνικὸν δόγμα δὲν ἐξέλιπεν.

(2) *Ora Histoire des Jésuites* ὑπὸ Heber, καθηγητοῦ ἐν Μοράχῳ.

δοκῆτως ἐξαπλοῦται μεταξύ τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἔθνων. Ὡς πᾶσαι αἱ μεγάλαί θρησκείαι, ἐρεῖδεται ἐπὶ ἰδίᾳς φιλοσοφικῆς θεωρίας· ἡ δὲ θεωρία αὕτη διαφέρει μεγάλως τοῦ βραχμανικοῦ πανθεϊσμοῦ, τοῦ ὑλοπνευματισμοῦ (*dualisme*) τῶν Περσικῶν ἔθνων καὶ τοῦ μωαμεθανικοῦ μονοθεϊσμοῦ, καὶ δύναται νὰ ὀρίσῃ τις αὐτὴν ὡς γιγαντώδη ἀπαισιόδοξον ἀθεϊσμόν (*pessimiste*) (1). Ἀφ' οὗτου λοιπὸν ἡ φήμῃ τοῦ πανθεϊσμοῦ ἤρχισε νὰ ἐλαττοῦται ἐν Γερμανίᾳ, τὸ σύστημα τοῦ Schopenhauer (2), ὀλίγον γνωστὸν, ἐν ὧν ἔζη ὁ φιλόσοφος οὗτος, ἐπέτυχεν ὁπαδούς τινας. Ὁ βίος τραχὺς, ὁ ἔρως ἀπάτη τῆς φαντασίας, ἡ γυνὴ παγίς (3), ὁ δὲ μοναχισμὸς (*monachisme*) τῶν βουδιστῶν τὸ ἰδεώδες πάσης ὑπάρξεως μὴ δελεαζομένης ὑπὸ τῆς ἀπατηλῆς καὶ ἀκάμπτου φύσεως, ἥτις ἐπιδιώκει τοὺς σκοποὺς τῆς καταφρονούσας τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ K. Von Hartmann, ὁ δεξιὸς συγγραφεὺς τῆς *Philosophie de l'Inconscient* συνηγορεῖ νῦν ἐν Γερμανίᾳ ὑπὲρ τοῦ ἀπαισιόδοξου συστήματος τοῦ Schopenhauer μὲ μικράς τινας τροποποιήσεις. Καὶ αὕτη δὲ ἡ μυθιστορία ἐμπνέεται ὑπὸ τοῦ συστήματος τούτου, καὶ ὁ βαρὼν Sacher-Masoch, οὗτινος διάφορα ἄρθρα μεταφράζει ἡ Ἐπιθεώρησις τῶν Δύο Κόσμων, ἀνταπτύσσει ἐν ταῖς μυθιστορήμασιν αὐτοῦ τὴν περίφημον θεωρίαν τῆς «παγίδος γυναικός» (*femme-piège*) (4). Ἡ Εὐρώπη καταβεβλημένη ὑπὸ τῶν φό-

ρων, ἐξηντλημένη ἐκ τῶν παγκοσμίων ἐξοπλισμῶν (1), οὐδεμίᾳς χαίρουσα ἀσφαλείας ἀπὸ τῆς μιᾶς μέχρι τῆς ἄλλης ἡμέρας, ἐξαρτωμένη ἐκ τῶν ἰδιοτροπιῶν ὀλίγων ἀνθρώπων, παρασύρεται προφανῶς ὑπὸ τῶν μελαγχολικῶν δογμάτων.

3

Ἡ Ἰνδία, ἡ γεννήσασα τὸν βραχμανισμόν καὶ τὸν βουδισμόν, παρεχώρησεν ἄσυχον εἰς τοὺς τελευταίους ἀντιπροσώπους τῆς Πυρολατρείας, τῆς θρησκείας δηλαδὴ τῶν μάγων. Γεννηθεῖσα ἐκ τῆς ἀντιδράσεως κατὰ τῶν θρησκευτικῶν ἰδεῶν τῆς Ἰνδικῆς, καθ' ὧν ἀντιτάσσει τὴν θεωρίαν τῶν δύο ἀρχικῶν ὄντων, καὶ τῶν ὁποίων τοὺς θεοὺς μεταβάλλει ἐνίοτε εἰς ὄργανα τοῦ κακοποιοῦ ὄντος, ἡ πυρολατρεία, ἣν αἱ παραδόσεις ἀναφέρουσιν εἰς πρόσωπον κατὰ τὸ μάλλον καὶ ἥττον ἱστορικόν, ὅπερ παρὰ τῶν Ἑλλήνων καλεῖται Ζωροάστρης, διεξήγαγε κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ πάλιν, ἥς τὰ ἀποτελέσματα φθάνουσι μέχρι τῶν ἡμερῶν μας. Νικηθέντες ὑπὸ τοῦ ἥρωος, οὗτινος ἡ δόξα πανταχοῦ διαλάμπει, οἱ Πέρσαι ὑπέκυψαν βραδύτερον ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Ἀράβων καὶ τοῦ Ἰσλαμισμού, ὅστις κατεδίωξεν ἐπιμόνως τοὺς τελευταίους αὐτῆς ὁπαδούς, εἰς οὓς προσήφθη τὸ ὄνομα ἄπιστος (*Guèbres*). Ἡ Ἰνδία κατέστη δευτέρα πατρίς ἐκείνων, οὔτινες ἔμειναν πιστοὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν τοῦ Ἰράν. Καὶ τοὶ ὀλιγαριθμότεροι παραβαλλόμενοι πρὸς τοὺς Ἰνδοὺς τοὺς λατρεύοντας τὸν βραχμανισμόν ἢ τὸν Ἰσλαμισμόν, οἱ Πέρσαι κατέκτησαν ἐν τῇ Ἰνδικῇ ἰδιαιτέραν χώραν, διὰ τῆς ἐνεργητικότητος, τῆς νοημοσύνης καὶ τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν των αἵτινες δὲν δύνανται νὰ ἐκπλήξωσι τοὺς γινώσκοντας τὰς ἀληθεῖς ἀρχάς τῆς πυρολατρείας. Ἡ θρησκεία αὕτη, ὁμοιάζουσα κατὰ τὴν ἀκαλασίαν πρὸς ἄλλας ἔθνικας θρησκείας, παρήγγελλε πρὸ

(1) *Ora Le Boudha* ὑπὸ Barthélemy Sainte-Hilaire.

(2) *Ora Challemel-Lacour, Un Bouddhiste Contemporain en Allemagne* ἐν τῇ *Επιθεώρησι τῶν Δύο Κόσμων* τῆς 15 Μαρτίου 1870.

(3) Ὁ K. Jules Sury φαίνεται ἀσπαζόμενος τὴν ἰδέαν ταύτην ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ συγγράμματός του *Portraits de Femmes*.

(4) Τὸ γόητρον τοῦ πατρὸς καταστρέφεται ὡς καὶ τὸ τῆς γυναικός. Ἄν ἡ ζωὴ εἴηαι δυστύχημα πρέπει νὰ μισῶμεν τὸν δωρήσαντα αὐτὴν εἰς ἡμᾶς.

(1) Πλέον τῶν τριῶν δισεκατομμυρίων φράγκων σπαταλῶνται ἐτησίως εἰς τοὺς στρατιωτικοὺς ἐξοπλισμούς.

πάντων τὴν ἐργασίαν, τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀγρῶν καὶ τὸν πόλεμον κατὰ τῶν νομάδων τοῦ Τουράν, οἵτινες ἦσαν ἡ μάστιξ τοῦ ἀσιατικοῦ πολιτισμοῦ. Καίτοι θεωρητικῶς εἶναι ἐπίσης ἐπαχθὴς καὶ εἰς τοὺς Σείτας τῆς Περσίας καὶ εἰς τοὺς Σουνίτας τοῦ Τουρκεστάν, κατέλιπεν οὐχὶ ἀσημαντα ἵχνη τῆς ἐπιρροῆς τῆς εἰς τὸν Ἰσλαμισμόν τοῦ Ἰράν, οὗτινος αἱ θρησκευτικαὶ ἀρχαὶ ἔλαβον χαρακτῆρα Ἀριανόν, πολὺ διάφορον τοῦ ἀρχικοῦ μωαμεθανισμοῦ (1). Ἡ εὐφυΐα τῶν Ἀριανῶν, ἡ τοσοῦτον διαλάμπουσα παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν, δὲν ἔμειναν ἄγονοι ἐν Περσίᾳ. Ἡ περσικὴ τέχνη θαυμάζεται παρὰ πάντων τῶν εἰδημόνων (2), ἡ δὲ περσικὴ φιλολογία ἦτο ἐκ τῶν διασημοτέρων τῆς Ἀσίας. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ φυλὴ τῶν Τουρανῶν, ἥτις εἶναι ἐν τῶν συστατικῶν μερῶν τῆς Περσίας, ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὑπερίσχυσεν, ἡ ἀριανὴ ποίησις ἀπώλεσε πᾶσαν σχεδὸν τὴν ζωτικότητά αὐτῆς παρὰ τοῖς συμπολίταις τῶν *Firdousi*, τῶν *Nizami*, τῶν *Djami*, τῶν *Saadi*, καὶ δὲν ἀπαντᾷ τις πλέον ἐξοχόν τινα ιδέαν, εἰμὴ ἐν τῇ δημώδει ποιήσει τῶν ἀνατολικῶν Τούρκων (3), εἰς οἷς ἀνήκουσιν οἱ *Kadjars*, ἡ βασιλεύουσα δυναστεία.

4

Ἄν ἡ Ἰνδικὴ Χερσονήσος ὑπῆρξεν ἡ κοίτης δύο μεγάλων ἀσιατικῶν θρησκευμάτων, ἡ ἀραβικὴ ἐγέννησε τὸν Ἰσλαμισμόν, μίαν τῶν κυριωτέρων τριῶν σημιτικῶν θρησκείων, τῶν δύο ἄλλων, τοῦ Μωσαϊσμοῦ δηλαδή καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ, γεννηθεῖσιν ἐν τινι μικρᾷ χώρᾳ τῆς δυτικῆς Ἀσίας, τῇ Παλαι-

στίνῃ. Ὁ Μωσαϊσμός, εἶναι, ὥςπερ καὶ ὁ βραχμανισμός, θρησκεία ἐθνικὴ, καὶ οὐδέποτε εἶχε τὴν δύναμιν ἐκείνην τοῦ προσηλυτισμοῦ, ἣν ἔδειξεν ὁ βουδισμός καὶ ὁ Ἰσλαμισμός. Ἐπὶ πολὺν χρόνον ἡ Ὀθωμανικὴ προπαγάνδα ἠπέλκει τὸν χριστιανισμόν ἀποσπᾶσασα πολλοὺς τῶν πιστῶν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἑλληνικῇ Χερσονήσῳ τῆς Θράκης, Ἀλβανούς, Σέρβους καὶ Βουλγάρους. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ προπαγάνδα αὕτη δὲν ἐνεργεῖ πλέον προσηλυτισμόν μεταξὺ τῶν χριστιανῶν, φρονοῦσι, πλὴν ἐσφαλμένως, ὅτι ἀπώλεσε τὴν δραστηριότητά της. Ὁ βραχμανισμός, δὲ εἰς πάσας τὰς χριστιανικὰς θρησκείας ἀντιστάμενος, ἠναγκάσθη νὰ παραχωρήσῃ αὐτῇ πολυχρίθμους ὁπαδοὺς του, ἡ δὲ ἀγέρωχος θέσις τῶν ἐν τῇ Ἰνδικῇ μουσουλμάνων, οἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ ἐν ὄγδοον τοῦ ὀλικοῦ πληθυσμοῦ, ἀρκούντως μαρτυρεῖ, ὅτι δὲν ἐγκατέλειψαν τὴν ιδέαν ν' ἀντικαταστήσωσι τὸν σημιτικὸν μονοθεϊσμόν ἀντὶ τοῦ ἐθνικοῦ πανθεϊσμοῦ, ὃμα παρουσιασθῶσι περιστάσεις εὐνοϊκαὶ εἰς τοὺς σκοπούς των. Ἀλλ' ὁ ἐν Κίνα Βουδισμός, ὡς καὶ ἡ ἐν Ἀφρικῇ Εἰδολολατρεία (*fétichisme*) δίδουσι μεγάλας ἐλπίδας ἐπιτυχίας εἰς τοὺς ἱεραποστόλους τοῦ μωαμεθανισμοῦ. Ἡ ἐν Κίνα πρόσφατος ἐπανάστασις τῶν Μουσουλμάνων οὐκ ὀλίγα παρέσχεν πράγματα εἰς τοὺς ἡγεμόνας τῆς μεγίστης ταύτης τοῦ κόσμου αὐτοκρατορίας, ὥστε εὐλόγως δύναται τις νὰ εἰκάσῃ, ὅτι ὁ Ἰσλαμισμός ἀριθμεῖ ὀπισθοὺς παδοὺς ἐν τῷ κράτει ἐκείνῳ, ὅπερ ἡ νηπιότης τοῦ ἡγεμόνος του καθιστᾷ ἔρμαιον τοσούτων δολοπλοκιῶν, καὶ ὅπερ στερεῖται ἀρχηγῶν δυναμένου, ὡς ὁ μικάδος (1) τῆς «Αὐτοκρατορίας τῆς κοίτης τοῦ ἡλίου» (2), ν' ἀνοίξῃ

(1) Comte de Gobineau, *Les religions dans l'Asie Centrale*.

(2) *Orsa Adalbert de Beaumont, L'architecture Persane et l'architecture moderne en Perse, ἐκ τῇ Ἐπιθεωρήσει τῶν Δέο Κόσμων 1ης Ἰουλίου καὶ 15ης Ὀβρίου 1865.*

(3) Οἱ φιλόλογοι διακρίνουσι διὰ τῶν γλωσσῶν τοὺς ἀνατολικοὺς ἀπὸ τοῦ δυτικοῦ Τούρκου ἢ Ὀθωμανοῦ.

(1) Ὁ Μικάδος ἐσφαλμένως ἐθεωρεῖτο μέχρι σήμερον ὡς εὐφυὲς αὐτοκράτωρ, ὡς πάπας τῆς Ἰαπωνίας. Ἀντιπροσωπεύει ἀπλῶς τὴν ἀρχαίαν ἐθνικὴν δυναστείαν ἀπὸ πολλοῦ ἔχουσαν ἀξίωμα τιμητικόν.

(2) Τῆς Ἰαπωνίας.

εἰς τοὺς λαοὺς τοῦ πτάδιον νέον καὶ εὐρύ. Ἡ ἀσημοτέρα τῶν θρησκειῶν εἰδωλολατρεία (*fetichisme*), εἶναι ἔτι ἀσθενεστέρα τοῦ βουδισμού, καὶ δὲν δύναται ἐπομένως ν' ἀντιταχθῇ κατὰ τῆς μουσουλμανικῆς προπαγάνδας, ἥτις εἶναι ἐπίφοβος εἰς τὴν γαλλικὴν δημοκρατίαν ἐν τῇ ἐν Σενεγάλῃ ἀποικίᾳ αὐτῆς ὡς καὶ ἐν τῇ Ἀλγερίᾳ. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι συνεπεία τῶν δυστυχημάτων τῆς ἡ Γαλλία ἐκινδύνευσε ν' ἀπολέσῃ τὴν Ἀλγερίαν. Οἱ μαῦροι Μωαμεθανοὶ τῆς Σενεγάλης διεγειρόμενοι ὑπὸ τῶν Μαύρων τῆς ἄνω Σενεγαμβίας μετ' ἀποστροφῆς ὑποφέρουσι τὸν ζευγὸν τῶν Εὐρωπαίων, καὶ τοσοῦτω μᾶλλον καθ' ὅσον γινώσκουσι τὰς ἐν Ἀφρικῇ προόδους τοῦ Ἰσλαμισμού. Αἱ δὲ πρὸς τὰ βόρεια τῆς Αἰγύπτου μέρη κατακτήσεις τοῦ Χεδίβη θέλουσιν ἀναντιρρήτως ἔτι μᾶλλον διαδίδει αὐτὸν μεταξὺ τῶν Ἀράβων τῶν ἀπεράντων ἐκείνων χωρῶν (1). Καίτοι δὲ οἱ Εὐρωπαῖοι ἀποκατεστάθησαν πρὸς βορρᾶν (ἐν τῇ Ἀλγερίᾳ), πρὸς ἀνατολὰς (Σενεγάλη), πρὸς δυσμὰς καὶ πρὸς νότον (εἰς τὸ ἀκρωτήριο) τῆς αἰγῆς ταύτης τῶν τεράτων» (2), δὲν ἔκαμαν ὁμῶς ἐν τῇ ἡπείρῳ ταύτῃ τὰς αὐτὰς προόδους οἷας καὶ ἐν Ἀσίᾳ, ἐνθα οἱ μὲν Ρῶσσοι ἀπὸ τοῦ βορείου, οἱ δὲ Ἀγγλοὶ καὶ Γάλλοι ἀπὸ τοῦ νοτίου μέρους θέλουσι κατορθώσαι ἄνευ μεγάλων κόπων νὰ ἐπεκτείνωσι συνεχῶς τὰ ὅρια τῶν ἤδη ἐκτεταμένων κτήσεών των.

Οὕτως ἄρα ἡ «τολμηρὰ φυλὴ τοῦ Ἰάφεθ» (ἡ ἄριανή), καίτοι εἰσέτι ἀπαντῶσα εἰς τινὰ μέρη οὐ μικρὰν ἀντίστασιν, βραδίξει ὅλον ἐν εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς γῆς. Ἐν Εὐρώπῃ ἡ Ταρταρικὴ φυλὴ (*les*

(1) Ἡ παρὰ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας λαβοῦσα τὸν χριστιανισμόν μάχιμος Ἀβυσσηρία, καταστραφεῖσα ὑπὸ τῆς ἀναρχίας, ἐπαπειλεῖται ἤδη ὑπὸ τῆς Αἰγύπτου. Ὅρα περὶ Ἀβυσσηρίας *Lejean, Théodore II et le nouvel empire d' Abyssinie*.

(2) *Πλίνιος*.

Touraniens) ἀπώλεσε τὰς χώρας, αἱ ἄλλοτε κατεῖχεν, ὅτε λ. χ. οἱ χάναι τῶν Μογγόλων ἐδῆλουν τὴν Ρωσσίαν, τὸ βασίλειον τῶν Μαγυάρων ἠύξανεν ἀπαύστως, καὶ οἱ Μωαμεθανοὶ ἔφθασαν πρὸ τῶν πυλῶν τῆς Βιέννης. Ἐν δὲ τῇ Ἀμερικῇ ἡ ἰθαγενὴς φυλὴ ἡ ἐκλείπει, ὡς ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις, ἡ εἶναι ὅλως ἀσήμαντος, ὡς ἐν Βρασιλίᾳ καὶ ταῖς Ἰσπανοαμερικανικαῖς δημοκρατίαις. Ἐν τῇ Ὠκεανίᾳ οἱ *Kanaks* ἐλαττοῦνται καθ' ἐκάστην (1), μεγάλα δὲ καὶ ἀκμάζουσαι (2) πόλεις ἀγγλοσαζωνικαί, ὡς αἱ ἐν Αὐστραλίᾳ καὶ Νέα Ζηλανδίᾳ, συνοικίζονται ὡς ἐκ θαύματος ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐρήμων (3). Ἡ Ἀσία ἤθελεν ὑποπέσει εἰς τὴν αὐτὴν τύχην, ὅτε ὁ Μέγας Μακεδὼν, εὐτινος ἢ ἐνδοξος ἀνάμνησις μένει τοσοῦτον ζωνρὰ εἰς πάσας τὰς ἀσιατικὰς ποιήσεις (4), ἐπεχείρησε νὰ ἐξεληνίσῃ τὴν ἀπέραντον ταύτην ἡπειρον, (5) καὶ οὕτινος τὸ ἔργον ἐξηκολούθησαν ἐν μέρει οἱ διάδοχοι αὐτοῦ, ἀλλὰ δυστυχῶς ταχέως ἀνέστειλαν αἱ λυσσώδεις καὶ ἀπονεινοημέναι αὐτῶν ἀλληλομαχίαι (6). Ἡ ἐπανάστασις τῶν Πάρθων (Ταρταρικῆς φυλῆς) κατὰ τῶν Σελευκιδῶν, ἦτο ἡ ἀρχὴ τῆς ἐκ τῆς Ἀσίας ἀντιδράσεως. Ἀλλὰ καὶ σήμερον οἱ ὀπαδοὶ τῆς κατακτητικῆς πολιτικῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου δὲν λείπουσιν ἐκ τῆς Εὐρώπης, ἡ δὲ ἐπιστήμη, ἥς ἡ ἐν τῷ πολέμῳ ἐπιρροὴ ἀπὸ ἡμέ-

(1) Ἰδε *Jacobs, Océanie Nouvelle*.

(2) Τὸ *Melboῦρνον*, πόλις νεωτάτη, ἔχει *Παραπιστήμιον*.

(3) Ὅρα, *Περιήγησις περὶ τὴν γῆν, Αὐστραλία*, ὑπὸ *Comte de Beauvoir*.

(4) Ἀρχεῖ ν' ἀναφέρωμεν τὸ *Schâh-nameh* τοῦ *Firdousi*, τὸν Ὅμηρον τῶν *Περσῶν*.

(5) *Droysen, Geschichte Alexanders des Grossen*.

(6) *Droysen, Geschichte des Hellenismes*.

ρας εἰς ἡμέραν αὐξάνει (1), παρέχει αὐτοῖς ὑπεροχὴν, ἥς ἐστεροῦντο οἱ ἀνδρεῖοι σταυροφόροι τοῦ μεσαιῶνος, καὶ καθ' ἧς ἡ ἀνδρεία καὶ ὁ πληθυσμὸς εἰσὶν ἐπίσης ἀνίσχυρα. Αἱ ἐκστρατεῖαι τῶν Ἀγγλογάλλων ἐν Κίνα καὶ τῶν Ρώσων ἐν Τουρκεστάν ἀναμιμνήσκουσιν ἡμῖν τὰς θριαμβευτικὰς προόδους τοῦ Κορτεζ καὶ τοῦ Πιζάρου ἐν τῇ Ἀμερικῇ, ἀλλὰ καὶ δὲν περιποιῶσι πολλὴν τιμὴν εἰς τὸ ἠθικὸν τῶν Χριστιανῶν (2). Αἱ βεβιασμένα ὅμως αὐταὶ ἐπιτυχίαι δύνανται νὰ ἔχωσι καὶ ἐλέθρια ἀποτελέσματα. Ἡ τρομερὰ ἐπανάστασις τῆς Ἰνδικῆς ἀρκούντως μαρτυρεῖ, ὅτι ἂν ἦναι εὐκόλον εἰς τοὺς Εὐρωπαίους νὰ κάμνωσι κατακτήσεις ἐν τῇ Ἀσίᾳ, εἶναι ὅμως δυσκολώτατον νὰ συγχωνεύσωσι τοὺς λαοὺς, οἵτινες τοσοῦτον διαφέρουσιν αὐτῶν κατὰ τὸν χαρακτῆρα, τὰ ἥθη, τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις, καὶ οἵτινες μάλιστα δικαίως καυχῶνται διὰ τὸ παρελθόν των, ὅπερ ἀνέρχεται μέχρι τῆς γενέσεως αὐτῆς τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ ἐσυνείθισαν νὰ θεωρῶσιν ὡς βάρβαρα τὰ ἔθνη, ὧν οἱ πατέρες ἐπλανῶντο ὡς ἄγριοι εἰς τὰς στέππας τῆς Σκυθίας, εἰς τὰ ἔλη τῆς Γερμανίας καὶ εἰς τὰ ἐκ δρυῶν δάση τῆς Γαλλικίας, καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ φιλολογία καὶ αἱ τέχναι τῶν Ἀσιανῶν ἤκμαζον εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε ἡ δόξα αὐτῶν μέχρι σήμερον διαλάμπει.

ΔΟΡΑ ΙΣΤΡΙΑΣ.

(1) Ὁ Γαλλογερμανικὸς πόλεμος ἀπέδειξεν αὐτὸ καὶ εἰς τοὺς μάλιστα δυσπίστον. *Ora Rustow, Guerre des Frontières du Rhin 1870—1871.*

(2) Ὁ περὶ οὐρίου πόλεμος λ. χ. ἔδωκεν εἰς τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ Κομφουκίου οὐχὶ ἰσόσον εὐνοϊκὴν ἰδέαν περὶ τοῦ ἠθικοῦ τῶν Εὐρωπαίων.

Η ΧΟΛΕΡΑ.

Ἐκ τῶν τοῦ *Fernand Papillon.*

(Μετάφρασις Σ. Στάη.)

A.

Ἡ ἐπιδημικὴ χολέρα ἐνέσκηψεν ἐν Παρισίοις πρῶτον ἤδη τὴν 26 Μαρτίου 1832, ἡμέραν δευτέραν. Τέσσαρα ἄτομα, κατοικοῦντα εἰς διάφορα τμήματα, προσεβλήθησαν τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ ἀπέθανον μετ' ὀλίγας ὥρας. Τὴν δὲ 31 Μαρτίου, τριάκοντα πέντε συνοικίαι τῆς πρωτεύουσας προσεβλήθησαν, καὶ τὴν ἐπαύριον ἕτεραι δεκατρεῖς. Οἱ ἀσθενεῖς ἐπαρουσίαζον τὰ αὐτὰ ὅλοι συμπτώματα. Ἐξετασθέντα προηγουμένως ὑπὸ τῶν ἰατρῶν, οἵτινες εἶχον ἄλλοτε παρκτηρήσει τὴν ἀσθένειαν εἰς τὰς γείτονας χώρας, τὰ συμπτώματα ταῦτα ἐγένοντο μετ' οὐ πολὺ τοσοῦτον οἰκεία, ὅσον πᾶσα ἄλλη νόσος εἰς τοὺς πρακτικοὺς ἰατροὺς τῶν Παρισίων καὶ τῆς ἐπιλοῖπου Γαλλίας.

Τίνι τρόπῳ ἡ χολέρα ἔφθασεν εἰς Γαλίαν; Περὶ τὸν μῆνα Αὐγούστου τοῦ 1817 ἐξεβράγη μὲ ὀρμὴν φοβεράν εἰς Ἰεσσόρην, ἐκεῖθεν δ' ἐξηπλώθη ταχέως ἐφ' ὅλης τῆς ἐπαρχίας τῆς Βεγγάλης, ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Γάγγου μέχρι τῶν ὁμόρων ἐπαρχιῶν τῆς Ἰούμνας. Τῷ 1819, ἐμάστιζε τὰς Κάτω Ἰνδίας, τὴν Σουμάτραν, τὴν νῆσον τῆς Γαλλίας τῷ 1820 καὶ 1821 κατέλαβε τὴν Κίναν ὁλόκληρον, τὸ ἀρχιπέλαγος τῶν Φιλιππίνων νήσων, τὴν Ἰαβαν. Συγχρόνως δὲ διήλθε τὸν κόλπον Ὀμάν, ἐπεξετάθη καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῶν ὀχθῶν τοῦ Περσικοῦ κόλπου καὶ εἰσέδυσεν εἰς Περσίαν. Ἠρῆμωσεν ἐπὶ πολὺ τὴν τελευταίαν ταύτην χώραν, πρὶν εἰσελθῇ εἰς τὴν Εὐρώπην. Τέλος, τῷ 1823, ἀπὸ τοῦ Ρεστίου κατελθοῦσα πρὸς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Γιλάν, διήλθε τὴν παραλίαν ὅλην